

Tisková zpráva

Postoje českých občanů k partnerství, manželství a rodičovství – duben/květen 2024

- ⊙ Necelé tři čtvrtiny českých občanů (72 %) považují za nejvíce vyhovující model dvoudětné rodiny, rodinu s více potomky preferuje necelá čtvrtina (22 %) občanů a necelé desetiny (6 %) se nejvíce zamlouvají rodiny s jedním dítětem.
- ⊙ Téměř polovina (46 %) českých občanů se domnívá, že ideálním věkem pro muže, aby se stal poprvé otcem, je do 29 let (včetně). Přibližně stejný podíl (50 %) lidí uvedl, že věk otce při narození prvního dítěte by měl být 30 let a více.
- ⊙ Názor, že žena by se měla stát matkou do 29 let věku (včetně), vyslovily více než čtyři pětiny (83 %) dotázaných. Mínění, že ideální věk matky při narození prvního dítěte je 30 let a více, zastává v současnosti jen necelá pětina (17 %) občanů.
- ⊙ Převládající souhlas vyjadřuje česká veřejnost s výrokem o přijatelnosti rozvodu, když je rodina nefunkční, se kterým souhlasí 85 % dotázaných. Téměř tři čtvrtiny občanů (72 %) se shodují v kladném postoji k soužití lidí, kteří spolu neplánují sňatek. Sňatek není pro téměř dvě třetiny veřejnosti (63 %) nutností mezi rodiči, kteří oba žijí ve společné domácnosti se svými dětmi.
- ⊙ Nejvyšší je podíl nesouhlasných odpovědí pro negativně formulované výroky, že není správné, aby spolu žili partneři v jednom bytě, pokud nebyli oddáni (79 %) a že špatné manželství je lepší než žádné (79 %).

Zpracovala:

Monika Kyselá

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Tel.: 210 310 587; E-mail: monika.kysela@soc.cas.cz

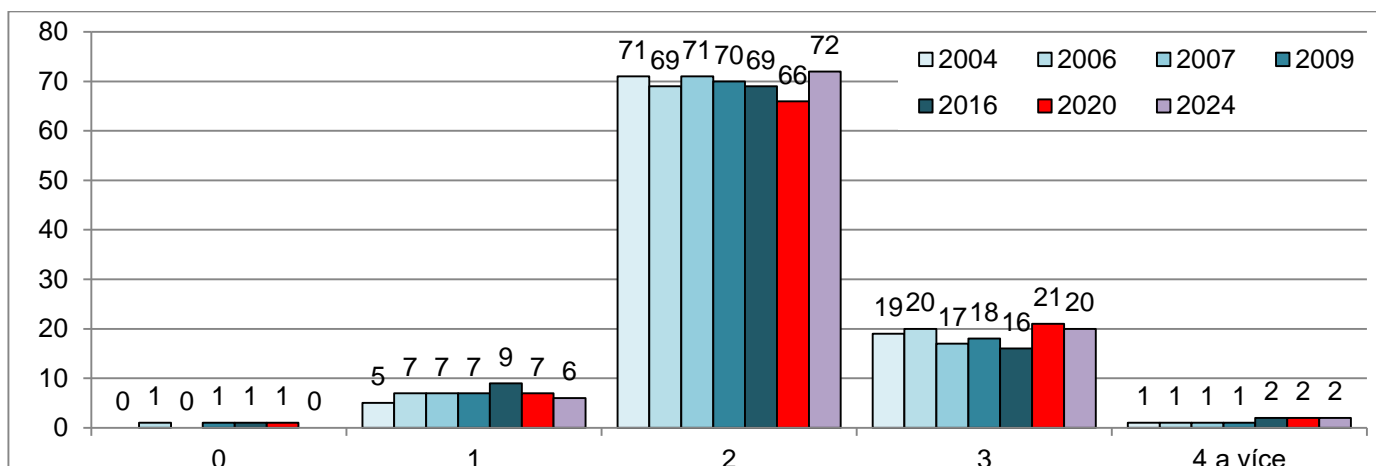

V rámci výzkumu prováděného během jara 2024 se Centrum pro výzkum veřejného mínění SOÚ AV ČR podrobněji zaměřilo na téma partnerství, manželství a rodičovství. Zkoumány byly názory na optimální počet dětí v rodině, ideální věk mužů a žen při narození prvního dítěte a další postoje související s rodičovstvím a partnerským soužitím.

Necelé tři čtvrtiny českých občanů (72 %) vidí ideál v modelu dvoudětné rodiny. Rodinu se třemi dětmi označila za optimální pětina (20 %) dotázaných a pouze 2 % oslovených vyslovila názor, že je ideální mít 4 a více dětí. Zbývajícím 6 % oslovených se nejvíce zamlouvají rodiny s jedním dítětem. Podíl lidí, kteří si myslí, že ideální je nemít žádné děti, je nižší než 1 %.

Názor, že ideálně mají být v rodině dvě děti, je v české společnosti dlouhodobě stabilně zakořeněn, což dokládá i časová řada od roku 2004. Ačkoli se v předchozím výzkumu z roku 2020 ukázal pokles tohoto přesvědčení a naopak mírný nárůst podílu lidí, kteří považovali za ideální spíše tři děti, v nynějším výzkumu z jara 2024 se opět podíly navrací zpět k dřívějšímu rozložení a to s dokonce nejvyšším dosud zaznamenaným podílem (více viz graf 1).

Graf 1: Ideální počet dětí v rodině (%)¹

Pozn.: Dopočet do 100% tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 15. 3. - 2. 6. 2024, 951 dotázaných ve věku od 15 let, osobní rozhovor.

Téměř polovina (46 %) českých občanů se domnívá, že ideálním věkem pro muže, aby se stal poprvé otcem, je do 29 let (včetně), v tom 4 % si myslí, že muž by se měl stát otcem ve věku od 18 do 23 let a 42 % za ideální označil věk 24 až 29 let. Přibližně stejný podíl (50 %) lidí se pak domnívá, že věk otce při narození prvního dítěte by měl být 30 let a více. Vůbec nejčastěji zmiňovaný věk byl právě 30 let, ten za ideální označila více než třetina (34 %) všech dotázaných. Věk 40 let a více za optimální považovalo už jen pouhé 1 % respondentů. Názor, že ideální je nemít žádné děti, se objevil u méně než 1 % oslovených. Průměr všech uváděných hodnot byl v případě mužů necelých 29 let.

Tabulka 1: Ideální věk při narození prvního dítěte¹

věk	MUŽI		ŽENY	
	%	% kumulativně	%	% kumulativně
do 19 let (včetně)	0	0	1	1
20-21	2	2	7	8
22-23	2	4	12	20
24-25	20	25	39	59
26-27	9	34	12	71
28-29	13	46	12	83
30-31	34	81	14	97
32-33	6	87	1	99
34-35	8	95	1	100
36-40	2	96	1	100
41 let a více	0	97	0	100
ideální je nemít žádné dítě	0	97	0	100
neví	3	100	0	100

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 15. 3. - 2. 6. 2024, 951 dotázaných ve věku od 15 let, osobní rozhovor.

¹ Znění otázky: „Jaký je Váš názor na ideální věk mužů a žen při narození prvního dítěte a na ideální počet dětí v rodině?“

Představy českých občanů o ideálním věku otce a matky při narození prvního dítěte se výrazně liší. Názor, že žena by se měla stát matkou do 29 let věku (včetně), vyslovily více než čtyři pětiny (83 %) dotázaných, z toho pětina (20 %) dotázaných uvedla, že ideální věk ženy pro narození prvního dítěte je méně než 24 let a 63 % za ideál označilo věk 25 až 29 let. Názor, že ideální věk matky při narození prvního dítěte je 30 let a více zastává v současnosti méně než pětina (17 %) občanů. Zatímco u mužů byl nejčastěji zmiňovaný ideální věk 30 let (34 %) a druhá nejčastější odpověď byla 25 let (19 %) u žen tomu bylo naopak, když nejčastěji zmiňovaná odpověď byla 25 let (32 %) a druhou nejčastěji uváděnou možností bylo 30 let (13 %). Průměr všech uváděných hodnot byl v případě žen necelých 26 let.

Pohled na ideální věk rodičů při narození prvního dítěte se od roku 2004 značně proměňuje, a to v případě obou rodičů. V případě mužů/otců byla v období let 2004 až 2009 nejčastěji zastoupena kategorie 25 až 29 let, v roce 2016 převážila kategorie nad 30 let (včetně) a v předchozím výzkumu dosahovaly obě tyto věkové kategorie srovnatelných četností. Aktuálně tato čísla zůstávají poměrně stabilní, i když rozdíl mezi nimi se mírně zvětšuje ve prospěch kategorie 30 let a více. Podíl těch, kteří za ideální věk pro začátek otcovství, považují věk do 30 let, klesl mezi lety 2004 až 2020 o 20 procentních bodů a naopak podíl těch, podle kterých je optimální stát se otcem ve věku 30 let a více, vzrostl o 18 procentních bodů. V aktuálním výzkumu vidíme pokračující zvyšování podílu těch, kdo pokládají za vhodný věk otce prvního dítěte 30 let a více (nárůst o 4 procentní body).

Tabulka 2: Ideální věk muže při narození prvního dítěte – vývoj (v %)

věk	2004	2006	2007	2009	2016	2020	2024
do 24 let (včetně)	10	6	6	7	5	4	4
25-29 let	57	48	47	48	40	43	42
nad 30 let (včetně)	28	40	39	39	49	46	50

Pozn.: Dopočet do 100% tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Zatímco v roce 2004 se téměř polovina (48 %) dotázaných domnívala, že žena by měla mít první dítě před pětadvacátými narozeninami, v letech 2006 až 2009 sdílely stejný názor už jen necelé dvě pětiny respondentů, ve výzkumech z let 2016 a 2020 jen o málo více než čtvrtina a v aktuálním již pouze pětina oslovených. Naopak nárůst jsme zaznamenali v případě podílu těch, kteří za ideální věk ženy při narození prvního dítěte označují rozmezí 25 až 29 let (nárůst mezi lety 2004 až 2024 o 21 procentních bodů), i těch, kteří si myslí, že ženě by při narození prvního dítěte mělo být 30 let a více (nárůst o 12 procentních bodů). Zdá se, že trend, kdy respondenti posunovali ideální věk pro rodičovství u mužů i žen do čím dál vyššího věku, po dočasné stagnaci mezi lety 2016 a 2020 v posledních letech dále rostl na dosud nejvyšší podíly ve prospěch vyššího věku prvorodičů.

Tabulka 3: Ideální věk ženy při narození prvního dítěte – vývoj (v %)

věk	2004	2006	2007	2009	2016	2020	2024
do 24 let (včetně)	48	38	38	37	27	29	20
25-29 let	42	50	47	51	55	53	63
nad 30 let (včetně)	5	7	8	7	13	12	17

Pozn.: Dopočet do 100% tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Do šetření Naše společnost zařadilo CVVM i sadu výroků, jejichž prostřednictvím respondenti vyjadřovali své postoje k partnerskému soužití, názory na manželství, rozvody a rodičovství obecně (viz graf 2).

Více než čtyři pětiny (85 %) české veřejnosti vyjadřují souhlas s výrokem o přijatelnosti rozvodu, když je rodina nefunkční („Když rodina nefunguje, je rozvod přijatelným řešením.“), pouze 3 % se staví proti tomuto výroku a desetina (11 %) respondentů zaujala neutrální postoj. Téměř tři čtvrtiny (72 %) občanů se shodují v kladném postoji k soužití lidí, kteří spolu neplánují sňatek, proti se postavila desetina (10 %) dotázaných. Více než tři pětiny (63 %) veřejnosti si nemyslí, že je nutné, aby měli rodiče žijící společně se svými dětmi uzavřené manželství, proti tomuto výroku se vymezila pětina (20 %) lidí. Pro umožnění vstupu do manželství osobám stejného pohlaví je téměř polovina dotázaných (48 %), proti tomuto kroku se vyslovila více než třetina (35 %). Názor, že jeden rodič může vychovat dítě stejně dobře jako oba rodiče společně, podpořila také téměř polovina (47 %) oslovených, naopak proti je necelá třetina (31 %) respondentů. A stejné rozložení souhlasných a nesouhlasných výroků jsme zaznamenali i v případě tvrzení, že pár stejného pohlaví může vychovávat děti stejně dobře jako pár muže a ženy (47 % souhlasí, 31 % nesouhlasí).

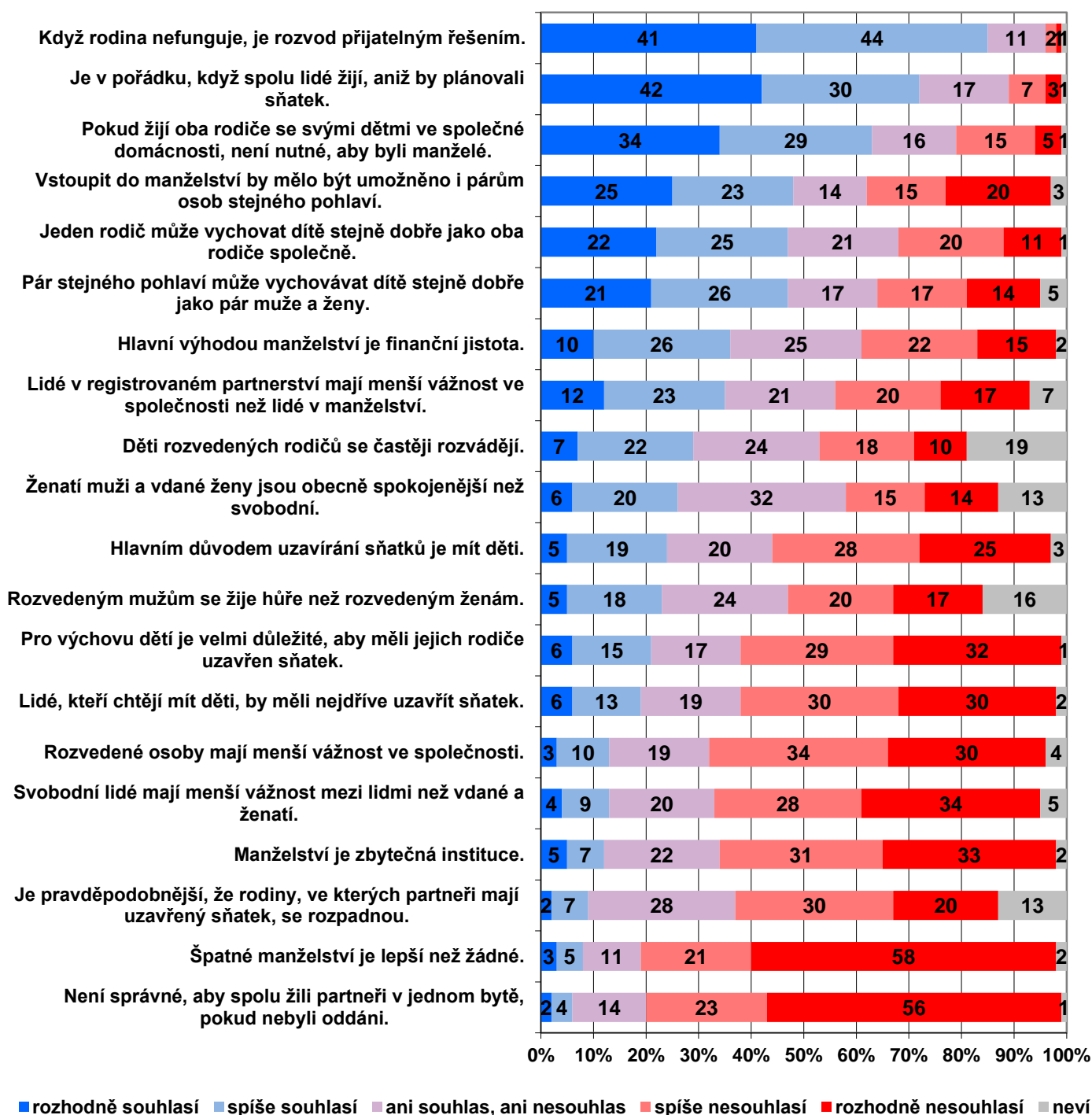
V případě dalších výroků již není souhlasný názor tak silný jako v předchozích případech a podíly souhlasných a nesouhlasných odpovědí jsou srovnatelné. Více než třetina (36 %) věří, že hlavní výhodou manželství je finanční jistota, s čímž ale nesouhlasí srovnatelný podíl (37 %) občanů a čtvrtina (25 %) má za to, že nelze ani souhlasit ani odporovat. Podobné rozložení souhlasných (35 %) a nesouhlasných (37 %) názorů vidíme také u výroku, že lidé v registrovaném partnerství mají menší vážnost ve společnosti než lidé v manželství. I v otázce, zda se děti rozvedených rodičů častěji rozvádějí, jsou občané rozděleni na dvě srovnatelně velké skupiny souhlasících (29 %) a nesouhlasících (28 %), necelá čtvrtina (24 %) se k tomuto výroku staví neutrálně a volí střední možnost, nezanedbatelná je ale i téměř pětina (19 %) lidí, kteří uvedli odpověď „nevím“. Podle více než čtvrtiny (26 %) dotázaných jsou ženatí muži a vdané ženy obecně spokojenější než svobodní, převažuje ale nesouhlasný názor necelých tří desetin (29 %) oslovených.

U dalších výroků už výrazněji převládají podíly nesouhlasných odpovědí. Čtvrtina (24 %) občanů vidí jako hlavní důvod uzavírání sňatků úmysl mít děti, více než polovina se s tímto pohledem neztotožňuje (53 %). Názor, že rozvedeným mužům se žije hůře než rozvedeným ženám, zastává také necelá čtvrtina (23 %) respondentů, téměř dvě pětiny ale nesouhlasí (37 %), přibližně čtvrtina zůstává v této otázce neutrální (24 %), k čemuž se přidává i poměrně velký podíl lidí, kteří odpověděli „nevím“ (16 %).

Ve zbývajících otázkách výrazně převládá podíl nesouhlasu nad souhlasem. Pětina (21 %) lidí má za to, že pro výchovu dětí je velmi důležité, aby byl mezi jejich rodiči uzavřen sňatek, tři pětiny (61 %) s tímto výrokiem nesouhlasí. Podobně rozložené jsou i postoje k nutnosti mít jako první uzavřený sňatek a poté mít děti (Lidé, kteří chtějí mít děti, by měli nejdříve uzavřít sňatek), tedy pětina (19 %) lidí s tímto pohledem souhlasí, zatímco pro tři pětiny není uzavření sňatku předcházející narození dětí relevantní (60 %). Necelé dvě třetiny (64 %) lidí si dále nemyslí, že by se rozvedení lidé těšili menší vážnosti ve společnosti, totéž platí i v případě vnímané vážnosti svobodných lidí ze strany společnosti, když 62 % občanů nesouhlasí, že by byli svobodní méně vážení. Rovněž téměř dvě třetiny (64 %) lidí nesouhlasí, že by manželství bylo zbytečnou institucí, opak si myslí 12 %. Polovina (50 %) lidí nepovažuje za pravděpodobnější, že rodiny, ve kterých partneři mají uzavřený sňatek, se rozpadnou, souhlas s tímto výrokiem vyjádřila necelá desetina (9 %) občanů.

Zcela nejvíce nesouhlasných odpovědí zaznamenáváme u výroků, že špatné manželství je lepší než žádné (79 % nesouhlasí) a s výrokiem, že je nesprávné aby spolu žili partneři v jednom bytě, pokud nebyli oddáni (rovněž 79 % nesouhlasí).

Graf 2: Souhlas/nesouhlas s výroky o partnerství a rodičovství (v %)²

Pozn.: Položky v grafu jsou řazeny sestupně podle dosaženého skóre souhlasných odpovědí.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 15. 3. - 2. 6. 2024, 951 dotázaných ve věku od 15 let, osobní rozhovor.

² Znění otázky: „Do jaké míry souhlasíte, nebo nesouhlasíte s následujícími výroky?“ Výroky viz graf 2. Varianty odpovědí: rozhodně souhlasí, spíše souhlasí, ani souhlas, ani nesouhlas, spíše nesouhlasí, rozhodně nesouhlasí.

Obecně vidíme, že česká veřejnost je otevřená k soužití partnerů bez nutnosti jejich formálního sňatku. Stejně tak není instituce manželství brána jako nutný základ pro početí potomků či rodinné soužití, neznamená to ovšem, že by bylo manželství pro Čechy zbytečné, což ukazuje výrazný podíl nesouhlasných odpovědí u výroku „Manželství je zbytečná instituce“. Dále je česká veřejnost poměrně otevřená rozvodům, především pokud jde o nefunkční manželství, a je ve velké míře otevřená k rozvedeným lidem. Nicméně třetina společnosti považuje za pravděpodobnější, že se děti rozvedených rodičů samy rozvedou. V případě manželství osob stejného pohlaví a také toho, zda mohou páry stejného pohlaví vychovávat děti stejně dobře jako pár muže a ženy, převažují v aktuálním výzkumu lidé, kteří podporují jak možnost manželství osob stejného pohlaví, tak i myšlenku, že pár stejného pohlaví může dítě vychovávat stejně dobře jako pár tvořený mužem a ženou.

Respondenti se ve svých postojích k těmto výrokům liší zejména na základě věku, rodinného stavu a pohlaví. Dalším podstatným ukazatelem je i zařazení se na pravolevé škále politické orientace, životní úroveň dotázaného a do postojů promlouvá i náboženské vyznání. Naopak rozdíly na základě vzdělání jsou vesměs malé a statisticky nevýznamné.

Významné rozdíly mezi muži a ženami se objevují především v případě názoru na to, zda může jeden rodič vychovávat dítě stejně dobře jako oba rodiče společně, se kterým souhlasilo 53 % žen a 40 % mužů. Ženy také častěji nesouhlasí s tvrzením, že špatné manželství je lepší než žádné (83 % ženy, 76 % muži) a o něco častěji odmítly výrok, že rozvedeným mužům se žije lépe než rozvedeným ženám. Muži oproti ženám významně častěji souhlasí s tvrzením, že ženatí muži a vdané ženy jsou spokojenější než svobodní, zatímco ženy s tímto tvrzením významně častěji nesouhlasí. Ženy se pak ukázaly jako tolerantnější k manželství párů stejného pohlaví. Souhlas výrokem, že vstoupit do manželství by mělo být umožněno i párům stejného pohlaví, vyslovilo 59 % žen ku 38 % mužů. Větší vstřícnost ke stejnopohlavním párům pak ženy projevily i v případě výroku, že páry stejného pohlaví mohou dítě vychovávat stejně dobře jako pár muže a ženy, s nímž souhlasilo 56 % žen a 38 % mužů.

Věkové rozdíly mezi respondenty byly dalším podstatným faktorem pro odlišné postoje k diskutovaným výrokům. Významně se ve svých názorech odlišují především lidé starší 60 let. Ti častěji vyjadřovali svůj nesouhlas s výroky týkajícími se zakládání rodiny či výchovy dětí bez předchozího sňatku rodičů. Méně vstřícnosti tato věková skupina také projevila ke stejnopohlavním párům, když častěji nesdílili názor, že by jim mělo být umožněno vstoupit do manželství i že mohou děti vychovávat stejně dobře jako pár muže a ženy. Souhlas se naopak u respondentů nad 60 let častěji objevoval v případě tvrzení zaměřených na důležitost manželské instituce, například častěji nesouhlasili s výrokem, že manželství je zbytečná instituce. Naopak častěji vyjadřovali názor, že vdané ženy a ženatí muži jsou obecně spokojenější než svobodní, že není v pořádku, aby spolu partneři žili v jedné domácnosti, pokud nemají uzavřený sňatek a že sňatek rodičů je důležitý pro výchovu dětí.

Významný rozdíl mezi svobodnými a ženatými či vdanými lidmi se obecně projevil především u výroků, které se nějakým způsobem týkaly manželství, jeho role v dalších krocích a plánech partnerů a při výchově dětí. Není překvapivé, že sezdání lidé více obhajují instituci manželství a její důležitost oproti svobodným, popř. rozvedeným. Lidé žijící v manželství častěji souhlasili s tím, že pro výchovu dětí je důležité, aby jejich rodiče měli uzavřený sňatek, ženatí muži a vdané ženy jsou obecně spokojenější, což si ale mysleli stejně často i rozvedení či ovdovělí lidé. Lidé žijící v manželství také častěji souhlasili s tvrzením, že je rozvod přijatelným řešením, pokud rodina nefunguje. Svobodní lidé vyjadřovali vyšší toleranci k manželství a výchově dětí stejnopohlavními páry, což může ovšem souviset s věkem, neboť mladší lidé jsou obecně v tomto ohledu vstřícnější.

Rozdíly se mezi respondenty projevují i na základě toho, zda deklarují příslušnost k nějakému náboženství či víře, nebo se označují za nevěřící. Respondenti, kteří se hlásí k římskokatolickému náboženskému vyznání, obecně častěji souhlasili s výroky podporujícími uzavírání manželských svazků a naopak více odmítali soužití partnerů a výchovu dětí bez uzavřeného manželství. Častěji souhlasili také s tvrzením, že hlavním důvodem uzavírání manželství je mít děti, než tomu bylo u lidí, kteří nejsou věřící, a častěji jsou věřící lidé přesvědčeni o větší spokojenosti vdaných a ženatých oproti svobodným.

Lidé, kteří se na pravolevé škále politické orientace zařazují k levici, se oproti lidem řadícím se k pravici častěji přiklání k názoru, že lidé, kteří chtějí mít děti, by měli uzavřít sňatek, že hlavní výhodou manželství je finanční jistota, že hlavním důvodem pro uzavření sňatku je mít děti, že není správné, aby spolu partneři žili, pokud nemají uzavřený sňatek, který je podle nich rovněž důležitý pro výchovu dětí. Levicově orientovaní se rovněž častěji domnívali, že ženatí muži a vdané ženy jsou obecně spokojenější než svobodní, že děti rozvedených rodičů se častěji rozvádí a že

rozvedené osoby mají menší vážnost ve společnosti. Ve zvýšené míře se pak u nich objevilo odmítnutí možnosti uzavírání manželství pro páry stejného pohlaví i nesouhlas s tím, že by páry stejného pohlaví mohly vychovávat dítě stejně dobře jako pár muže a ženy. Naopak lidé klonící se na totožné škále k pravici jsou obecně více tolerantní k lidem, kteří spolu žijí, aniž by měli uzavřený sňatek, i k uzavírání manželství párů stejného pohlaví.

U některých výroků můžeme pozorovat i vliv toho, zda respondenti vyrůstali v úplné či neúplné rodině. Na základě této vlastnosti se dotázaní liší především v názoru na to, zda jeden rodič může vychovat své dítě stejně dobře jako oba rodiče společně. Logicky lidé vyrůstající v úplných rodinách více nesouhlasí s tímto výrokem oproti lidem, kteří vyrůstali v rodinách neúplných. Lidé, kteří vyrostli s oběma vlastními rodiči, pak výrazně častěji nesouhlasí s tím, že manželství je zbytečná instituce, a i v případě dalších otázek zaměřených na nesezdané soužití mají lidé z úplných rodin častěji postoje směřující k větší preferenci manželství a výchovy dětí sezdanými rodiči.

Ve výzkumu jsme se dále zeptali, kolik dětí během svého života vychovával nebo vychovává sám respondent. Podíl těch, kteří v životě dosud žádné dítě nevychovali, ani nevychoávají, se nepřekvapivě lišil podle věku, když u respondentů do 20 let tvořili bezdětní 96 %, do 30 let více než čtyři pětiny (83 %), do 40 let více než třetinu (36 %), ve věku 40 až 54 let pětinu (19 %) a nad 55 let a více jen necelou desetinu (5%).

Rozdíly podle počtu vychovaných dětí v podstatě kopírovaly rozdíly zjištěné podle věku respondentů. Lidé, kteří vychovávají nebo vychovali 2 a více dětí, častěji nesouhlasili s tím, že jeden rodič může vychovat dítě stejně dobře jako oba rodiče společně. Naopak častěji se staví konzervativně k nesezdanému soužití, například častěji souhlasí s výroky, že lidé, kteří chtějí mít děti, by měli nejprve uzavřít sňatek, že lidé, kteří nemají uzavřený sňatek, by spolu neměli žít, že sňatek rodičů je pro výchovu dětí důležitý, že špatné manželství je lepší než žádné, že ženatí muži a vdané ženy jsou obecně spokojenější a že hlavním důvodem uzavření manželství je mít děti nebo že děti rozvedených rodičů se častěji rozvádí. Lidé, kteří vychovávali více než 2 děti, ale na druhou stranu také častěji uvedli, že pro nefungující rodinu je rozvod přijatelným řešením oproti lidem, kteří vychovávali jedno dítě.

Dotázaní bez výchovných zkušeností naopak častěji souhlasili s tím, že je v pořádku, aby spolu lidé žili, i když neplánují sňatek, že by uzavírání manželství mělo být umožněno i párům stejného pohlaví a že tyto páry mohou dítě vychovat stejně dobře jako pár muže a ženy. Méně často než lidé s dětmi souhlasili s výrokem, že špatné manželství je lepší než žádné a že ženatí muži a vdané ženy jsou spokojenější než svobodní, méně často souhlasí i s tím, že hlavním důvodem uzavírání sňatků je mít děti. Tyto rozdíly mohou být ovšem ovlivněny tím, že mezi lidmi bez zkušeností s výchovou dětí se ve značné míře řadí mladí lidé do 30 let věku.

Rozdíly v názorech na partnerské soužití, manželství a rodičovství se objevily také podle subjektivně hodnocené životní úrovně domácnosti. Respondenti, kteří označili životní úroveň vlastní domácnosti jako špatnou, se stavěli k většině dotazovaných výroků konzervativněji, když častěji souhlasili s tím, že jeden rodič může vychovat dítě stejně dobře jako oba rodiče společně, že lidé, kteří chtějí mít děti, by nejprve měli vstoupit do manželství, že hlavní výhodou manželství je finanční jistota, že není správně, aby spolu partneři žili, pokud nemají uzavřený sňatek, že není správně, aby nesezdaní partneři žili společně, že sňatek rodičů je pro výchovu dětí důležitý, že ženatí muži a vdané ženy jsou spokojenější než svobodní, že hlavním důvodem uzavírání sňatků je mít děti, že děti rozvedených rodičů se častěji rozvádí a že lidé rozvedení nebo žijící v registrovaném partnerství mají ve společnosti menší vážnost a dále že špatné manželství je lepší než žádné, rozvedení mají menší vážnost ve společnosti a také, že pokud rodina nefunguje, je rozvod přijatelným řešením. Lidé považující životní úroveň své domácnosti za dobrou naopak častěji věřili, že je v pořádku, aby spolu partneři žili i bez uzavřeného sňatku a že pro výchovu dětí není nutné, aby byli jejich rodiče sezdaní, že by i páry osob stejného pohlaví by měli mít možnost uzavřít sňatek a mohou vychovat dítě stejně dobře jako pár muže a ženy.

Časový vývoj názorů české veřejnosti na partnerství, manželství a rodičovství zachycují tabulky 4a a 4b.

Tabulka 4a: Souhlas s výroky o partnerství – časový vývoj, I. část (v %)

	2003	2005	2006	2007	2009	2010	2011	2013	2016	2017	2020	2024
Jeden rodič může vychovat dítě stejně dobře jako oba rodiče společně	-	-	-	-	-	45	46	52	51	49	43	47
Lidé, kteří chtějí mít děti, by měli nejdříve uzavřít sňatek	59	58	47	45	42	40	32	36	29	31	30	19
Je v pořádku, když spolu lidé žijí, aniž by plánovali sňatek	46	39	42	43	49	55	52	55	57	56	52	72
Hlavní výhodou manželství je finanční jistota	-	-	-	-	-	41	41	37	41	41	41	36
Pokud žijí oba rodiče se svými dětmi ve společné domácnosti, není nutné, aby byli manželé	31	28	32	33	38	46	43	44	51	48	49	63
Svobodní lidé mají menší vážnost mezi lidmi než vdané a ženatí	19	17	20	20	17	26	21	19	18	20	16	13
Není správné, aby spolu žili partneři v jednom bytě, pokud nebyli oddáni	15	13	10	9	11	11	10	10	10	9	10	6
Pro výchovu dětí je velmi důležité, aby měli jejich rodiče uzavřen sňatek	52	50	44	40	36	32	29	28	27	25	28	21
Manželství je zbytečná instituce	6	6	9	9	10	14	14	13	12	12	14	12
Špatné manželství je lepší než žádné	5	6	6	6	5	10	12	11	9	10	10	8
Ženatí muži a vdané ženy jsou obecně spokojenější než svobodní	44	42	41	38	34	30	26	27	26	27	27	26
Hlavním důvodem uzavírání sňatků je mít děti	-	-	-	-	-	33	35	36	30	31	34	24

Pozn. graf obsahuje součet odpovědí „rozhodně souhlasím“ a „spíše souhlasím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Tabulka 4b: Souhlas s výroky o partnerství – časový vývoj, II. část (v %)

	2011	2013	2016	2017	2020	2024
Děti rozvedených rodičů se častěji rozvádějí	34	36	35	37	31	29
Rozvedeným mužům se žije hůře než rozvedeným ženám	22	22	19	21	24	23
Když rodina nefunguje, je rozvod přijatelným řešením	77	76	78	75	73	85
Je pravděpodobnější, že rodiny, ve kterých partneři mají uzavřený sňatek, se rozpadnou	-	-	-	7	9	9
Pár stejného pohlaví může vychovávat dítě stejně dobře jako pár muže a ženy	-	-	-	-	31	48
Vstoupit do manželství by mělo být umožněno i párům osob stejného pohlaví	-	-	-	-	34	48
Lidé v registrovaném partnerství mají menší vážnost ve společnosti než lidé v manželství	-	-	-	-	35	35

Pozn. graf obsahuje součet odpovědí „rozhodně souhlasím“ a „spíše souhlasím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Oproti minulému šetření z roku 2020 jsme zaznamenali řadu výrazných změn v postojích k dotazovaným výroky. K největším posunům došlo za poslední roky v otázce uzavření sňatku ještě než má pár děti, kdy se za poslední čtyři roky snížil podíl souhlasících o 11 procentních bodů a podíl nesouhlasících naopak narostl o 18 p.b. K výraznému posunu došlo i v otázce, zda je hlavním důvodem uzavírání sňatků mít následně děti (pokles souhlasu o 10 p.b., nárůst nesouhlasu o 17 p.b.). Významné posuny ve skupině nesouhlasících zaznamenáváme dále u otázek zda je pro výchovu dětí důležité, aby byli jejich rodiče sezdání (pokles souhlasu o 7 p.b., nárůst nesouhlasu o 13 p.b.), zda je hlavní výhodou manželství finanční jistota (pokles souhlasu o 5 p.b., nárůst nesouhlasu o 11 p.b.) a výrazně více lidí nesouhlasí také s výrokem, že rozvedení mají menší vážnost ve společnosti (pokles souhlasu o 5 p.b., nárůst nesouhlasu o 15 p.b.). Nesouhlasné odpovědi narostly i ve spojitosti s výrokem, že je nesprávné aby spolu lidé žili v jedné domácnosti, pokud jsou nesezdání (pokles souhlasu o 4 p.b., nárůst nesouhlasu o 11 p.b.) a že svobodní lidé mají menší vážnost mezi lidmi než vdané a ženatí (nárůst nesouhlasu o 9 p.b.). Podobně přibýlo nesouhlasných postojů k výroku, že lidé v registrovaném partnerství mají menší vážnost ve společnosti než lidé v manželství (nárůst nesouhlasu o 12 p.b.) a přibýlo i nesouhlasu s výrokem, že špatné manželství je lepší než žádné (nárůst nesouhlasu o 9 p.b.).

Opačný trend, tedy nárůst souhlasných odpovědí za poslední čtyři roky, zaznamenáváme u výroky: „Když rodina nefunguje, je rozvod přijatelným řešením“ (nárůst souhlasných odpovědí o 12 p.b.) a dále „Pokud žijí oba rodiče s dětmi ve společné domácnosti, není nutné, aby byli manželé“ (nárůst souhlasů o 14 p.b.). Většímu podílu souhlasů se také těší podpora vstupu do manželství i pro páry stejného pohlaví (nárůst souhlasů o 14 p.b.,) i podpora myšlenky, že pár stejného pohlaví může vychovávat děti stejně dobře jako pár tvořený mužem a ženou (nárůst souhlasu o 16 p.b., pokles nesouhlasu o 5 p.b.). Největší nárůst souhlasných odpovědí za poslední čtyři roky

zaznamenáváme u výroku, že je v pořádku, když spolu lidé žijí, aniž by plánovali sňatek (nárůst souhlasu o 20 p.b., pokles nesouhlasu o 6 p.b.).

Pokud se zaměříme na delší časové srovnání, tedy na otázky, které jsou v našich výzkumech pokládány pravidelně už od roku 2003, pak můžeme konstatovat, že česká společnost je v současnosti tolerantnější ve všech dotazovaných dimenzích, ať už jde o soužití partnerů, kteří neuzavřeli sňatek, a to včetně výchovy dětí rodiči, kteří nejsou manželé, o vnímání singles nebo o větší otevřenost k soužití párů stejného pohlaví i výchově dětí páry stejného pohlaví.

Větší uvolněnost ohledně nesezdaného soužití dokládá nárůst souhlasu a pokles nesouhlasu mezi lety 2003 až 2024 u výroku, že pokud žijí oba rodiče se svými dětmi ve společné domácnosti, není nutné, aby byli manželé (nárůst souhlasu o 32 p. b., pokles nesouhlasu o 17 p. b.) a naopak pokles souhlasu a nárůst nesouhlasu u tvrzení, že pokud chtějí mít lidé děti, měli by uzavřít sňatek (pokles souhlasu o 40 p. b., nárůst nesouhlasu o 42 p. b.), že pro výchovu dětí je sňatek rodičů velmi důležitý (pokles souhlasu o 31 p.b. a nárůst nesouhlasu 37 p. b.), a že ženatí muži a vdané ženy jsou obecně spokojenější (pokles souhlasu o 18 procentních bodů, nárůst nesouhlasu o 10 procentních bodů). Překvapivě se v tomto kontextu jeví dlouhodobě podobná úroveň souhlasu u výroku „špatné manželství je lepší než žádné“, přičemž tento výrok zaznamenal během historie dotazování postupný pokles nesouhlasu (mezi roky 2003 a 2020 o 9 p.b.). V aktuálním výzkumu se však podíl nesouhlasných odpovědí vrátil zpět na úroveň z let 2003 až 2009.

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v24-03</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>15. 3. - 2. 6. 2024</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Vážení dat:</i>	<i>Vzdělání X NUTS 2, věk X NUTS 2, pohlaví X kraj, velikost místa bydliště X věk, vzdělání X věk</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr a</i>	
<i>Vážení dat:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>951</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>84</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - dotazování CAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>OV_80, OV_61, IDE_69, IDE_67, IDE_68, IDE_69</i>
<i>Kód zprávy:</i>	<i>ov240709</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>9. července 2024</i>
<i>Zpracovala:</i>	<i>Monika Kyselá</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Vážení dat – způsob zvýšení reprezentativity souboru vzhledem k vybraným charakteristikám populace pomocí přiřazení váhy každému respondentovi. Váhy jsou vytvářeny pomocí metody iterativního proporčního vážení a pohybují se v rozsahu 0,333 až 3.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý. |
